

26, 107m, 261ø-263ø, 267øm.

Kompetenceteoriens betydning for virksomheder og institutioner

9n, 11ø-11n, 12ø, 15n-16ø, 17ø-20ø, 24ø, 25mn, 26n-27n, 32m-33m, 34ø, 35ø-36m, 38, 40ø, 39ø, 40øm, 41ø, 44ø-47n, 152-153, 182ø. 245m, 258ø-259ø, 275ø, 277m-282ns. Se også „Den lærende organisation“.

Kvalifikationer

69-74, 180n-181ø, 182ø. Se også „Kompetenceteoriens betydning for virksomheder og institutioner“. Se også „Den lærende organisation“. Se også teamarbejde i virksomheder og institutioner.

Læringsmiljøer og situeret læring

14n, 21n, 24øm, 25m, 26øm, 33m, 35øm, 45n-46ø, 59, 96m-97ø, 262.

Læreruddannelse

16ø, 43, 136, 215-221. Se også „Undervisningssyn og pædagogiske metoder“. Se også „Uddannelsesreformer“.

Projekt-pædagogik og problemorientering

90-91, 107n-108, 146n-147ø, 149-150, 166m, 188, 190, 307-308.

Professionalisme og professionelle

42-43, 44n, 45ø, 85-86, 143n-144ø, 146m.

Sprogcentre og indvandrere og danskundervisning

23n, 63ø-64n, 67mn, 71øm, 86øm, 115m, 118mn, 239n-240n, 242mn, 253øm.

Teamarbejde i virksomheder og institutioner

26n-27n, 32mn, 36ø, 190m, 267øm. Se også „Den lærende organisation“. Se også „Kompetenceteoriens betydning for virksomheder og institutioner“.

Teoriafgrænsning og teoriudviklingen

3, 6ø, 14ø, 16m, 20mn, 123n, 127n-128ø, 140mn, 233, 234, 123, 311-317.

Tilegnelseskompetencer

33n, 44ø, 66ø, 86m, 89n, 136ø, 155mn, 157m, 163m, 167m, 206m, 207ø, 218-221, 222-223, 240ø, 245mn, 259m.

Uddannelsesreformer

3ø, 9-12m, 25n-27n, 28, 31mn, 48mn, 59m, 74ø, 76n-77ø, 86-87, Kap. 7, 122-123, 132n-134n, 164-165, 170m-172m, 199n, 237mn, 255-259, 271mn, 277m-283ø,

Resume og temaindex til bogen:

MÅLSTYRET KOMPETENCEUDVIKLING I UNDERVISNING OG LÆRING

Sten Clod Poulsen, chefkonsulent, cand. psych.

MetaConsult Forlag, Slagelse

2002

Indholdsfortegnelse til 7. udgave dato 071018

Introduktion til studiematerialet...2

Vigtige rettelser til bogen...3

Mailservice...4

NYT: Neurolæring er episodisk hukommelse...4

Resume...5

Kompetenceteoriens betydning...30

Stikord i temaindex:

Den lærende organisation...31

Evaluering af kompetenceudvikling...32

Gruppearbejde...32

Kompetenceteoriens betydning for virksomheder og institutioner...32

Kvalifikationer...32

Læringsmiljøer og situeret læring...32

Læreruddannelse...32

Projekt-pædagogik og problemorientering...32

Professionalisme og professionelle...32

Sprogcentre og indvandrere...32

Teamarbejde i virksomheder og institutioner...32

Teoriafgrænsning og teoriudvikling...32

Tilegnelseskompetencer...32

Uddannelsesreformer...32

Undervisningssyn og pædagogiske metoder...32

Viljens betydning for læring...32

Introduktion til studiematerialet

Hensigten med at skrive dette tekstmateriale er at gøre bogen „Målstyret kompetenceudvikling etc.“ så tilgængelig som mulig.

Hermed tænker jeg dels på at gøre bogen mere anvendelig til brug i læreruddannelser og dels på at gøre bogen mere tilgængelig for alle, der har købt den og som ønsker at omsætte teorien i praktisk kompetenceudvikling.

Tekstmaterialet indholder resume af kompetenceteorien med teser, definitioner og modeller. Kompetenceteorien er en „stand alone“ teori. Den repræsenterer en ny forståelse og bygger ikke videre på andre, kendte, teorier. Læsningen af bogen forudsætter derfor ikke kendskab til aktuelle pædagogiske teorier men det hjælper at have en almenpsykologisk basisviden.

Det, der ikke er med i resumeet er: Argumentationer for tesaerne, illustrationer og eksempler, gyldighedsovervejelser og udpegning af anvendelsesmuligheder.

Bogen indeholder den første samlede fremstilling af elementerne i kompetenceteorien. Før bogen eksisterede teorien kun i mit hovede og i adskilte materialebunker. Det har derfor været et stort arbejde at fastholde en klar begrebsbrug. Bogen blev skrevet under vanskelige betingelser og ikke alle steder er begrebs-brugen helt konsistent. Forhåbentlig vil resumeet være en hjælp.

Nogle steder i resumeet antager sammenfatningen karakter af en præcisering eller en videretænkning i forhold til bogen. Det anføres klart ved at sådanne rettelser og tilføjelser er skrevet med kursiv. Dog er enkeltord med kursiv almindelige fremhævelser og ikke nye bidrag til teorien.

Det er en pædagogisk-psykologisk teori på læringens og undervisningens niveau. Og dermed ikke en teori, som sigter primært på institutionens hhv. organisationens niveau omend teorien har vidtrækkende konsekvenserne for skoler, institutioner og virksomheder, der arbejder med intern læring og kompetenceudvikling.

I bogen står udgivelsesåret som 2001. I realiteten udkom den først i januar 2002. I senere henvisninger sætter jeg derfor udgivelsesåret til 2002. Ved en fejl blev det ikke rettet i bogen før trykningen.

VIGTIGE RETTELSE TIL BOGEN

tencer men ikke målbestemte personlighedstræk hhv. kulturtræk hos elever, kursister eller studerende.

* I uddannelsesinstitutioner og skoler kan der udvikles veldefinerede kompetencer, men ikke komplette erhvervs kvalifikationer.

* Projektpædagogik støtter omsætningen af tilegnede kompetencer men er en metapædagogisk metode og ikke primært en metode til udvikling af nye tilegnede kompetencer.

* Det overordnede ansvar for kompetenceudvikling skal være placeret hos ledelsen fordi kompetenceudvikling er det vigtigste produkt i skoler og uddannelsesinstitutioner og kursuscentre og definerer deres primære eksistensberettigelse.

* Læring og arbejde er processer, som gensidigt udelukker hinanden. I den lærende organisation må læringen adskilles og beskyttes mod arbejdet hvis der skal udvikles nye kompetencer.

* I den lærende organisation foregår der sjældent egl. psykolæring og opbygning af nye, tilegnede kompetencer. Snarere er det praktikprocessen, som aktiveres hvilket vil sige af der opdages, afprøves og indarbejdes nye brugsværdier i de allerede udviklede kompetencer.

SAMLET TEMAINDEX

De følgende tematiske index sigter primært mod at vise hen til sidetal, der ikke fremgår af indholdsfortegnelsen. Men medtager dog også i et vist omfang de kapitler, som vedrører stikordet i overskriften. Se derfor også oversigten over bogens hovedstruktur side 4-5 og den detaljerede indholdsfortegnelse side 326-330

I det følgende betyder ø = øverst på siden, m = midt på siden og n = nederst på siden. Hvis der blot står et sidetal betyder det hele siden.

Den lærende organisation

12ø, 25m, 26m-27m, 32mn, 33ø, 35n, 36ø, 41ø, 56m, 60n-64m, 66n, 68mn, 69-74, 75ø-76n, 82m-83n, 85ø-86ø, 92-103, 104-110, 107m, 115m, 121ø-122ø, 126mn, 132m, 133mn, 143n-146n, 152ø-155m, 184, 212-214, 241ø, 255, 273ø-275ø, 277m-282n. Se også „Kompetenceteorien betydning for virksomheder og institutioner“.

Evaluering af kompetenceudvikling

36n-37ø, 38m, 119-122, 126n-127ø, 132n-134n, 135mn, 147m-148ø, 169n, 171ø, 224-226.

Gruppearbejde i skoler og uddannelsesinstitutioner

REGISTRE

Figuroversigt s. 321.

Henvisninger til litteratur om læring og kompetenceudvikling s. 322-324.

Forfatterpræsentation side 325.

Detaljeret indholdsfortegnelse s. 326-330.

Temaindexet er desværre først udarbejdet efter trykningen af bogen og bringes derfor her side 31-32.

KOMPETENCETEORIENS BETYDNING

Centrale teser i kompetenceteorien

* Læring er en helhed af neurolæring og psykolæring. Kun psykolæring giver kompetencer.

* Læring er en langsom proces. Tid er den afgørende faktor. Fremskyndes psykolæringen opbygges mindre og mindre kompetence.

* Viljesfunktionen og dermed jegudviklingen er nødvendig for psykolæring. Nysgerrighed, interesse, engagement o.l. har betydning, men er ikke nødvendige forudsætninger for psykolæring.

* „Tilegnet kompetence“ består af en faglig dimension, en psykologisk dimension og en omfangsdimension.

* Præstationskompetencer har tillige en anvendelsesorienteret kontekstdimension.

* Ethvert kompetenceelement kan beskrives ved disse fire dimensioner.

* Kompetence udvikles ved brug af fire „metodegrupper“: Fagdidaktiske metoder, pædagogiske metoder, motivationsmetoder og metapædagogiske metoder.

* Kompetencemålet forudbestemmer undervisningsmetoden. Metodefriheden må omtænkes og lærernes „pædagogiske værktøjskasse“ udvides med flere pædagogiske og metapædagogiske metoder.

* Det faglige pensum skal suppleres med et ligestillet parallelt pensum vedr. tilegnelseskompetencer, som kvalificerer deltagerne til selvstændig læring.

* I uddannelsesinstitutioner og skoler kan man udvikle målbestemte kompe-

De følgende fejl i bogteksten har alvorlig meningsforstyrrende karakter:

Side 20 midt: Note om værdiprofil. Denne note er fejlplaceret og hører til i Kap. 25 om teoriens karakter og afgrænsning. Noten bedes overstreget.

Side 24 midt: Noten midt på siden vedr. læring i værkstedsmiljøer. Her mangler for neden følgende linjer: “Men det skal tilføjes, at der kan ske noget andet og meget værdifuldt: Nemlig udvikling af erfaringer, selvtillid og selvværd hos elever og kursister”.

Side 60 over midten: I afsnittet, som begynder med: “Personligheden” indebærer myriader etc. skal den sidste sætning (“I denne bog vil jeg nøjes med etc.) streget over idet den er slutsætning i et tidligere afsnit, som er strøget.

Side 66 midt loves i Kap. 18 en model for tilegnelseskompetencer. Den kom ikke med i bogen men interesserede kan få den over mail: Kompetence@MetaConsult.dk

Side 87. I figurteksten står der „tilegnelseskompetence“. Der skal stå „tilegnede kompetence“.

Side 105 i teksten til Figur 6.1. De sidste tre ord “og vice versa” er forkerte og bedes streget over.

Side 187: Figuren er angivet som 12.2 men skal rettes til 12.1. En følgerettelse indføres side 198 midt/nede hvor der står “.. Figur 12.2. Det skal være Figur 12.1.

Side 187: I den grafiske figur skal teksten “Vilkår for omsætning af brugsværdierne” ændres til “Indre vilkår for omsætning af brugsværdierne”.

Side 199: Rettelsen vedrører de fire punkter. Teksten i punkt 4) skal ses som en tilføjelse til teksten i punkt 1 idet begge afsnit handler om kompetencens faglige dimension. Ny tekst til punkt 4) er: Hvor omfattende skal kompetencen være? Her drejer det sig om kompetencens “volumen-dimension”.

Side 230 næstsidste afsnit: Her skal ordet “relative” i afsnittets 6. linje streges over og erstattes med “absolutte”.

Side 257-258: Det afsnit, der inde i noten starter med “Hvis det skulle have været etc” skal slettes. Det er resten af en tidligere og længere note, som blev strøget.

Forlaget beklager en række andre mindre vigtige småfejl i teksten. Det var forlagets første trykte udgivelse og vi undervurderede, hvor svært det var selv at læse korrektur og fejlrette layoutet.

MAILSERVICE

Som køber eller modtager af bogen kan man sende en mail til MetaConsult og uden yderligere udgift modtage materialer om videreudvikling af kompetence-teorien: info@metaconsult.dk

Mailservice omfatter for tiden følgende:

- 1) Der er udviklet en række nye modeller og figurer, der giver bedre overblik over teorien.
- 2) Der er udviklet en grafisk udfyldningsfigurer angående den centrale kompetencemodel. Altså en manual til definition af kompetencer som læringsmål.
- 3) Nærværende „studiemateriale“ bestående af resume og en række sideindex over vigtige tværgående temaer, kan tilsendes til som pdf-fil.

Der er skrevet et bogkapitel med eksempler på kompetencedefinitioner ud fra den 4-dimensionale kompetencemodel: Poulsen, S. C. Individets konstruktion af læring. I: Hermansen, M.: „Læring - en status“ Århus: Niels Klims Forlag, 2005, s. 83-135

NYT: NEUROLÆRING ER EPISODISK HUKOMMELSE

I forbindelse med forarbejdet til den senere bog: „Tilegnelse af boglige fagkunderskaber“ (Nov. 2006, 300 s., 345 kr. fra forlaget MetaConsult) har jeg sat mig ind i forskningslitteratur vedrørende hukommelse og hukommelsens betydning for læring.

Derved er jeg blevet klar over, at den læringsform, som jeg benævner „neurolæring“ i „Målstyret kompetenceudvikling i undervisning og læring“ så at sige er identisk med det hukommelsessystem, som i faglitteraturen betegnes som det „episodiske hukommelsessystem“. Derved bortfalder behovet for at skelne mellem „neurolæring“ og „psykolæring“ og i den nye bog bruger jeg følgelig udtrykket „læring“ i samme betydning, som jeg i den tidligere bog om målstyret kompetenceudvikling brugte ordet „psykolæring“.

„Neuropædagogik“ er ikke forbundet med denne bogs begreb om „neurolæring“. Neuropædagogik handler om pædagogiske arbejdsformer ved genopretning af psykologiske funktioner efter hjerneskader. For så vidt at „neurolæring“ er det samme som den episodiske hukommelse indgår denne hukommelse dog som en af mange vigtige faktorer i neuropædagogik.

alvorlige huller og forvrængninger i tidens tænkning mht. hvilke behov for kompetenceudvikling som skal tilgodeses i ressourceallokeringen i uddannelse, undervisning og kurser.

Især er der en ensidighed mht. betydningen af „viden og refleksion“ over for fantasi, situationelt nærvær, motoriske præstationer osv. Det er af denne grund meget u hensigtsmæssigt at karakterisere det moderne samfund som et „videnssamfund“. En mere rummelig og korrekt betegnelse vil være „det kompetenceudviklende samfund“.

Afsluttende diskuteres i kapitlet hvorvidt en særlig læringsmåde eksisterer, som kunne betegnes „problemlæring“. Dette afvises, idet en problemorientering er mulig i samtlige læringsmåder.

V DEL: TEORIEN

25. Kompetenceteoriens karakter (311-314)

Det er den målbestemte kompetenceudvikling som er i centrum. Gyldighedsområdet er unge og voksne idet psykolæring hos børn er sammenfiltret med fremtrædende biologiske modningsprocesser og udviklingspsykologiske grundprocesser. Teorien vedrører ikke primært socialpædagogiske problemstillinger omend de forstås som et vigtigt randområde.

Kompetenceteorien er en områdeneutral tænkning og kan bruges som orienteringsgrundlag såvel i skoler, kursuscentre, uddannelsesinstitutioner, virksomheder og øvrige offentlige institutioner samt i organisationer. Teorien er udformet så vidt muligt uden indbyggede ideologiske manifeste eller forudsætninger og tilstræber at være en videnskabelig og saglig konstruktionstænkning.

Se også siderne: 14ø, 20mn, 123, 127n-128ø, 140mn, 234.

Teorien er sammenskrevet som en „stand alone“ monografi.

1) Fordi jeg ikke har haft tidsmæssig mulighed for at diskutere kompetenceteorien i forhold til gængs læringssteori.

2) Fordi en meget stor del af den danske pædagogiske faglitteratur stadig følger 70' ertraditionen med at integrere videnskabelige og ideologiske refleksioner. Hvorimod jeg forsøger at adskille disse to tankeformer.

3) Fordi jeg gerne vil skrive bogen så folk der hverken er fagpsykologer eller pædagoger kan læse den. Hvis jeg diskuterede læringslitteraturen ville mange læsere kunne tro, at det ikke var muligt at tilegne sig og anvende kompetenceteorien uden et omfattende kendskab til den øvrige faglitteratur.

26. Praktiske erfaringer om teoriudvikling (315-317)

Fremlægning af personlige erfaringer vedrørende arbejdet med udvikling af kompetenceteorien.